

УДК 343.31+343.35

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2022.24.23>

РОДОВИЙ ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ПРЕДСТАВНИКІВ ВЛАДИ

Боровик Андрій Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінально-
правових та адміністративно-правових
дисциплін, проректор з наукової
роботи
(Міжнародний економіко-
гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука,
м. Рівне, Україна)

У межах наукової статті всебічно досліджено ознаки родового об'єкта кримінальних правопорушень проти представників влади. Розглянуто розроблені кримінально-правовою наукою підходи до визначення об'єкта злочину, що склалися у сучасній доктрині кримінального права, проведено їх критичний аналіз. Автором відстоюється концепція об'єкта кримінального правопорушення як правовідносин певного виду.

За результатами уважного вивчення змісту норм розділу XV Особливої частини чинного КК висловлене зауваження про те, що одним лише авторитетом влади коло охоронюваних кримінальним законом правовідносин не вичерпується. Там ідеться про значно більший обсяг правовідносин у сфері охорони прав і свобод представників влади – суб'єктів державного управління.

Із метою більш точного визначення родового об'єкта кримінальних правопорушень, передбачених розділом XV Особливої частини КК, з'ясовано зміст понять «управління», «порядок управління», «авторитет».

Встановлено, що на сьогодні існує дві концепції родового об'єкта кримінальних правопорушень, відповідальність за вчинення яких встановлена розділом XV Особливої частини КК, – «порядок управління» і «авторитет». Найбільш оптимальною з огляду на природу кримінально-правових заборон, що містяться в розділі XV Особливої частини КК, визнано концепцію родового об'єкта як порядку публічного управління.

З'ясовано, що у КК зарубіжних держав відповідальність за діяння, подібні вітчизняним кримінальним правопорушенням проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, міститься у різних розділах чи главах, які умовно запропоновано поділити на дві групи:

1) кримінальні правопорушення проти управління (наприклад, КК Азербайджану, Білорусі, Бразилії, В'єтнаму, Вірменії, Грузії, Екватору, Італії, Китаю, Латвії, Словаччини, Таджикистану, Туркменістану, Узбекистану, Франції);

2) кримінальні правопорушення проти держави та її представників (наприклад, КК Андорри, Аргентини, Греції, Данії, Естонії, Ізраїлю, Іспанії, Ліхтенштейну, Литви, Мексики, Молдови, Норвегії, Пакистану, Польщі, Перу, Румунії, Сінгапуру, Сербії, Словенії, Угорщини, Фінляндії, Чехії, Чорногорії, Швейцарії).

Ключові слова: об'єкт кримінального правопорушення, родовий об'єкт кримінальних правопорушень, авторитет, порядок управління, правовідносини, представник влади.

GENERIC OBJECT OF CRIMINAL OFFENSES AGAINST GOVERNMENT OFFICIALS

Borovyk Andrii Volodymyrovych,
PhD in Law, Associate Professor,
Professor at the Department of Criminal
Law and Administrative Law,
Vice Rector for Scientific Affairs
(Academician Stepan Demianchuk
International University of Economics
and Humanities, Rivne, Ukraine)

The scientific article comprehensively examines the characteristics of the generic object of criminal offenses against government officials. The approaches developed by criminal and law science to the definition of the object of crime, which have developed in the modern doctrine of criminal law, are considered in the article. Their critical analysis is carried out. The author defends the concept of the object of a criminal offense as a legal relationship of a certain type.

According to the results of a careful study of the content of the norms of Chapter XV of the Special Part of the current Criminal Code, a remark was made that the authority of the authorities does not exhaust the range of legal relations protected by criminal law. It is about a much larger volume of legal relations in the field of protection of the rights and freedoms of government officials – the subjects of public administration.

In order to more accurately define the generic object of criminal offenses under Section XV of the Special Part of the Criminal Code, the meaning of the terms “management”, “management procedure”, “authority” was clarified.

It has been established that today there are two concepts of the generic object of criminal offenses, the responsibility for which is established by Chapter XV of the Special Part of the Criminal Code – “management procedure” and “authority”. According to the nature of the criminal and law prohibitions contained in Chapter XV of the Special Part of the Criminal Code, the concept of a generic object as an order of public administration is considered the most optimal.

It was found that the Criminal Code of foreign countries liability for acts similar to domestic criminal offenses against the authority of public officials, local governments and associations of citizens, is contained in various sections or chapters, which are proposed to be divided into two groups:

1) criminal offenses against the administration (for example, the Criminal Code of Azerbaijan, Belarus, Brazil, Vietnam, Armenia, Georgia, Ecuador, Italy, China, Latvia, Slovakia, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan, France);

2) criminal offenses against the state and its representatives (for example, the Criminal Code of Andorra, Argentina, Greece, Denmark, Estonia, Israel, Spain, Liechtenstein, Lithuania, Mexico, Moldova, Norway, Pakistan, Poland, Peru, Romania, Singapore, Serbia, Slovenia, Hungary, Finland, Czech Republic, Montenegro, Switzerland).

Key words: object of criminal offense, generic object of criminal offense, authority, management procedure, legal relations, government representative.

Постановка проблеми. Важливою умовою функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування є створення надійної та ефективної системи кримінально-правової охорони їх авторитету від злочинів та кримінальних проступків. З цією метою в Кримінальному кодексі України (далі – КК) створено систему

заборонних кримінально-правових норм, що розміщені насамперед в розділі XV «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів». Розробка численних і складних питань відповідальності за ці кримінально протиправні діяння потребує звернення до питання їх родового об'єкта.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальні проблеми об'єктів кримінальних правопорушень (далі в цій статті – к. пр.) проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та к. пр. проти журналістів знайшли відображення у працях Г. Є. Болдаря, А. С. Габуди, Н. О. Гуторової, Ю. П. Дзюби, Л. В. Дороша, О. О. Дудорова, О. В. Зайцева, І. М. Залялової, О. О. Кашкарова, В. А. Клименка, О. О. Книженко, В. О. Навроцького, В. І. Осадчого, І. М. Салімонова, І. М. Чуб, О. А. Чувакова та інших. Водночас низка питань у цій сфері залишаються недостатньо дослідженими або дискусійними. Серед них і питання родового об'єкта цих деліктів.

Мета статті полягає у дослідженні теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із родовим об'єктом к. пр. проти представників влади.

Виклад основного матеріалу. У кримінально-правовій науці серед елементів складу к. пр. перше місце традиційно посідає об'єкт складу к. пр. І це справедливо, адже значення об'єкта насправді важко переоцінити: він лежить в основі криміналізації і декриміналізації суспільно-небезпечних діянь, відмежування їх від інших правопорушень; визначає суспільно небезпечну сутність к. пр., його наслідки; значною мірою впливає на зміст об'єктивних і суб'єктивних ознак складу; встановлює межі дії кримінально-правової норми [1, с. 94]. Саме завдяки об'єкту к. пр. також визначається місце певного протиправного діяння серед інших к. пр. і в системі норм та інститутів кримінального права, забезпечується правильна кваліфікація к. пр. [2, с. 166–167].

Об'єкт складу к. пр. має важливе значення під час встановлення підстав кримінальної відповідальності. Загальновідомо, що при відсутності об'єкта складу к. пр. кримінальне провадження не може бути розпочате, а розпочате – підлягає закриттю на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК України через відсутність в діянні складу к. пр.

Із самого початку варто наголосити на тому, що попри велику кількість спеціальних наукових досліджень досі в українській кримінально-правовій науці не вироблено уніфікованого поняття об'єкта к. пр. Серед головних причин цьому очевидно є відсутність нормативного визначення об'єкта – отже пошук правильної дефініції цього поняття стає завданням кримінально-правової доктрини. Аналіз наукових праць вчених (П. П. Андрушка [3, с. 58–111], А. А. Вознюка [4, с. 60], С. Б. Гавриша [5, с. 65], В. К. Грищука [6, с. 199], В. П. Ємельянова [7, с. 8–10], О. М. Костенка [8, с. 102–104], А. А. Музики та Є. В. Лащука [9, с. 161], В. Я. Тація [10, с. 42–43], Є. В. Фесенка [11, с. 75–77], П. Л. Фріса [12, с. 69] та інших вчених [13, с. 39–58; 14, с. 90–92; 15, с. 280–289; 16, с. 82–83; 17, с. 162; 18, с. 314–347]) дає підстави стверджувати, що наразі в кримінальному праві розроблено декілька основних теорій об'єкта к. пр. (суспільних відносин, інтересу, кримінального закону, правового обов'язку, суб'єктивного права, нормативна, правового блага, антропологічна). Домінує серед них теорія суспільних відносин.

Певним чином систематизуючи ці теорії, С. Колос указує на можливість виокремити дві великі групи концепцій об'єкта: перша з них зводиться до того, що об'єктом к. пр. є суспільні відносини, а друга – певні цінності та блага [19, с. 198–199].

Водночас приєднують до конструктивної позиції О.О. Дудорова, згідно з якою об'єктом к. пр. є охоронювані кримінальним законом *правовідносини*. Ця концепція, як наполягають її прибічники, враховує відомі переваги поширеної теорії «об'єкт к. пр. – суспільні відносини» (у т.ч. усталену структуру останніх), є похідною від неї і водночас

бере до уваги ту обставину, що кримінальним законом захищаються не всі відносини, які складаються у суспільстві і регулюються, наприклад, нормами моралі чи релігії, а лише ті, які в інтересах суспільства піддані з боку держави правовому регулюванню. Адже правопорядок – форма існування суспільних відносин, установлене в інтересах всього суспільства та охоронюване законом від суспільно небезпечних посягань нормальне функціонування соціальних відносин, яке виражається у можливості вільної реалізації прав і свобод їх суб'єктів [20, с. 149–150].

Серед ознак об'єкта к. пр. слід виділити суспільні відносини на які посягає к. пр., предмет к. пр. та потерпілого від нього. Між тим в межах об'єкта к. пр. необхідно назвати родовий та безпосередній об'єкт (а за необхідності диференціювати їх на безпосередній головний та додатковий – додатковий обов'язків чи факультативний) [21, с. 66].

Щодо родового об'єкта к. пр. у межах розглядуваного розділу відзначаю досить широке розмаїття поглядів вчених.

Справедливо буде зауважити про те, що проблема визначення родового об'єкта к. пр., описаних у розділі XV Особливої частини КК, тривалий час залишається дискусійною у доктрині кримінального права. Це обумовлено різними обставинами, зокрема іншою назвою відповідного розділу Особливої частини КК України 1960 р. (Злочини проти порядку управління). Має місце і різноманітність суспільних відносин, що охороняються в межах досліджуваного розділу, а також відмінний юридичний зміст, встановлених у ньому заборон.

У контексті цього не можна не згадати про такий видовий об'єкт групи к. пр. у межах розглядуваного розділу, як права, свободи і законні інтереси журналістів – відповідні кримінально-правові припису було включено в КК у 2015 р. Принагідно нагадаю, що видовий об'єкт є додатковою ланкою у класифікації об'єктів к. пр. «по вертикалі». Як слушно зауважено, видовий об'єкт злочину є спільним для безпосередніх об'єктів декількох споріднених злочинів у межах одного або різних розділів Особливої частини КК України. Він нагадує родовий об'єкт, хоча й у менших масштабах, забезпечуючи кримінально-правову охорону окремих груп однорідних чи тотожних суспільних відносин [22, с. 262–274].

Буквальне тлумачення назви розділу XV Особливої частини КК дає підстави стверджувати, що родовим об'єктом к. пр. цієї групи повинні визнаватись правовідносини в сфері забезпечення авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а також у сфері захисту прав, свобод і законних інтересів журналістів.

Прихильниця визнання авторитету родовим об'єктом досліджуваних к. пр. І. М. Залялова зазначає, що родовим об'єктом втручання в діяльність працівника правоохоронного органу є суспільні відносини, що забезпечують авторитет органів державної влади, місцевого самоврядування та об'єднань громадян, тобто суспільні відносини, які регулюють такий спосіб загальносуспільного влаштування, за якого визнаються символи держави і права носіїв влади регламентувати норми поведінки інших людей та забезпечувати їх виконання [23, с. 33].

У тлумачному словнику під авторитетом розуміють загально визнане значення, вплив, поважність (особи, організації, колективу, теорії і т. ін.) [24, с. 8]. Латинський термін *auctoritas* означає авторитет, силу, владу, вплив, погляд, судження, значимість, свобода дій тощо.

Н.О. Тімошенко розуміє авторитет як суспільне відношення, що становить собою різноманітні форми підпорядкування, підкорення людей, соціальних груп, класів різним соціальним нормам, правилам, є одним із засобів організації суспільного

і державного життя, підтримання порядку в суспільстві [25, с. 39]. І. М. Залялова стверджує, що авторитет як тип суспільних відносин представляє собою такий спосіб загальносуспільного влаштування, при якому визнаються символи держави і права носіїв влади регламентувати норми поведінки інших людей та забезпечувати їх виконання [23, с. 23].

На підставі аналізу змісту терміну авторитет можна зробити два важливі висновки. Безумовно к. пр., передбачені розділом XV Особливої частини КК, насамперед проти представників влади, посягають на авторитет. Однак в результаті вчинення цих діянь шкода чи загроза її заподіяння стосуються не лише авторитету, але й іншої групи суспільних відносин. Йдеться першочергово про ті відносини, які забезпечують порядок публічного управління.

Тому й не дивно, що у певних дефініціях вчені намагаються поєднати авторитет з іншими елементами. Наприклад, Н. О. Тимошенко родовим об'єктом к. пр., передбачених нормами розділу XV Особливої частини КК, називає визначену групу суспільних відносин, що формуються у сфері охорони авторитету і нормальної регламентованої законом діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, будь-яких інших підприємств, установ, організацій, уповноважених фізичних осіб на основі виконання адміністративно-розпорядчих та організаційно-господарчих функцій. Нормальну діяльність, на її погляд, слід розуміти як виконання підприємством, установою, організацією, уповноваженою на те фізичною особою покладених на них обов'язків, обумовлених статутом або відповідними положеннями [25, с. 39].

Родовим об'єктом к. пр., передбачених розділом XV Особливої частини КК, на думку А. С. Габуди, є сукупність суспільних відносин, що забезпечують авторитет органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян та порядок публічного управління [26, с. 6].

Таке поєднання авторитету з іншими об'єктами кримінально-правової охорони видається цілком логічним, так як детальний аналіз кримінально-правових заборон, передбачених розділом XV Особливої частини КК, свідчить про те, що групу суспільних відносин, які поставлені під охорону в цьому розділі, не можна позначити лише терміном «авторитет». Має місце значно більший обсяг правовідносин у сфері охорони прав і свобод представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та журналістів.

У теорії кримінального права мають місце спроби визнати *авторитет є необхідною умовою або складовим елементом управлінської діяльності*. Ймовірно це можна пояснити тим, що ефективного здійснення управлінської діяльності без авторитету неможливе.

В. І. Осадчий структурним елементом управлінських відносин визнає авторитет, який може виступати при вчиненні окремих злочинів їх безпосереднім об'єктом [27, с. 32].

На переконання О. О. Дудорова очевидно, що авторитет може вважатись необхідною умовою управлінської діяльності, оскільки ефективного здійснення останньої без нього серйозно ускладнюється. Заважаючи нормально здійснювати управлінську діяльність органам влади, місцевого самоврядування, об'єднанням громадян, впливаючи на їх представників або на предмети, що забезпечують їх роботу, винний тим самим підриває авторитет цих органів (об'єднань) [20, с. 836–837].

А. М. Соловійова вказує на те, що посягаючи на конкретне – діяльність компетентних органів, шкода завдається й абстрактному – авторитету таких органів. На думку цієї науковиці, під час вчинення примушування до виконання чи невиконання

цивільно-правових зобов'язань винний завдає шкоди перш за все порядку управління, а саме – діяльності судових органів, і вже цим самим завдає шкоди авторитету таких органів [28, с. 25, 147].

Н. О. Тімошенко стверджує, що при вчиненні цих злочинів відбувається посягання на авторитет владних органів, а вже через авторитет – власне і на діяльність таких структур [25, с. 39].

Таким чином вчені виокремлюють два механізми завдання шкоди під час вчинення к. пр., склади яких передбачені нормами розділу XV Особливої частини КК. Перший полягає в тому, що під час посягання на авторитет відповідних суб'єктів шкода заподіюється нормальній їх діяльності. В другому, навпаки, у випадку посягання на нормальну діяльність відповідних суб'єктів страждає і їх авторитет.

Аналізуючи об'єктивні ознаки к пр. проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та к. пр. проти журналістів, окремі автори критикують назву розділу XV Особливої частини КК на тій підставі, що вона не відбиває специфіку родового об'єкта об'єднаних у ньому к. пр. До слова С.Д. Шапченко вважає, що назва розділу XV Особливої частини чинного КК не охоплює зміст окремих норм, що до нього включені, наприклад, норм про відповідальність за пошкодження ліній зв'язку, норми про відповідальність за викрадення або пошкодження документів, штампів, печаток [29, с. 639]. В. І. Осадчий зазначає, що хоча авторитет названих органів і пошкоджується чи ставиться під загрозу заподіяння шкоди вчиненням злочинів даного розділу, проте не завжди і тим більше не в першу чергу [30, с. 96]. Має рацію і О. О. Дудоров в тому, що чимало вітчизняних дослідників критикують назву розділу XV Особливої частини КК на тій підставі, що вона не зовсім точно відображає специфіку охоронюваних кримінальним законом відносин [20, с. 837].

З огляду на зазначене цілком закономірно, що вчені пропонують уточнити назву розділу XV Особливої частини КК.

І. І. Давидович стверджує, що родовий об'єкт злочинів, передбачених у розділі XV Особливої частини КК, не можна звести до авторитету органів державної влади, місцевого самоврядування та об'єднань громадян. За допомогою норм цього розділу законодавець охороняє як сукупність усіх видів діяльності держави (державне управління у широкому його розумінні), так і діяльність недержавних утворень та діяльність окремих громадян, яка здійснюється з метою реалізації публічних (загальних) інтересів (громадське управління). Тому в межах концепції «об'єкт злочину – соціальні цінності» як родовий об'єкт злочинів, склади яких передбачені у вказаному розділі, може розглядатись так зване «публічне управління». Відповідно до такого бачення родового об'єкта, пропонується змінити назву розділу XV Особливої частини КК і викласти її у наступній редакції: «Злочини проти публічного управління», або, у більш звичному варіанті – «Злочини проти порядку публічного управління» [31, с. 130–131]. На переконання О. О. Дудорова ця назва виправдано бере до уваги ту обставину, що публічне управління складається з управління: 1) державного, де суб'єктом виступає держава в особі відповідних структур; 2) місцевого (самоврядування) як особливої форми публічної влади, відмінної від державної; 3) громадського, де суб'єктами є недержавні утворення (різноманітні об'єднання громадян, політичні партії тощо) [20, с. 837].

О. О. Дудоров поділяє думку про доцільність уточнення назви розділу XV Особливої частини КК, виходячи з того, що переважна більшість діянь, описаних нормами цього розділу, посягають насамперед на встановлений порядок управління, на законну діяльність відповідних суб'єктів, а вже потім на їх авторитет; унаслідок вчинення цих к.пр. передусім страждають відносини, пов'язані з реалізацією передбачених

законодавством форм впливу, підпорядкування, вимог, вказівок та розпоряджень органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян у межах їх повноважень [20, с. 837].

А. В. Бойко пропонує змінити назву розділу XV Особливої частини КК і викласти її у наступній редакції: «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян та інші злочини проти порядку управління» [32, с. 69]. Однак така позиція видається некоректною принаймні з огляду на такі міркування. По-перше, вона можлива за умови виключення з цього розділу к. пр. проти журналістів. По-друге, буквальне тлумачення запропонованої назви дає підстави стверджувати, що у цьому розділі к. пр. розділені: одна частина стосується авторитету, а друга – порядку управління. Однак це не відповідає природі кримінально-правових заборон, розміщених в цьому розділі. По-третє, не слід забувати, що авторитет є необхідною умовою або складовим елементом управлінської діяльності. З цих же міркувань не можна підтримати позицію А. С. Габуди, який зазначає, що у розділі XV КК згруповані злочини, які посягають і на авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, і на порядок управління. Однак чинна назва цього розділу відображає лише групу злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Немає підстав, щоб підтримати й існуючу в теорії кримінального права точку зору про іменування його як «Злочини проти порядку управління», оскільки у ньому теж зазначається тільки одна група злочинів. У зв'язку з цим, на переконання дослідника, доводиться необхідність розширення назви розділу XV і викладення її у такій редакції: «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та порядку публічного управління» [26, с. 9–10].

У КК зарубіжних держав відповідальність за діяння, подібні вітчизняним к.пр. проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, міститься у різних розділах чи главах. Умовно їх можна поділити на такі групи:

1) к. пр. проти *управління*, зокрема управління (КК Латвії), порядку управління (КК Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії, Таджикистану, Туркменістану, Узбекистану), приватних осіб проти загального управління (КК Бразилії), приватних осіб проти державного управління (КК Італії), державного управління, вчинені приватними особами (КК Франції), порядку адміністративного управління (КК В'єтнаму), ефективності публічного управління (КК Еквадору), порядку соціального управління (КК Китаю), порядку в публічних справах (КК Словаччини).

2) к. пр. проти *держави та її представників*, зокрема державної адміністрації (КК Аргентини, Перу), державної влади (КК Греції, Ліхтенштейну), влади (КК Данії, Мексики, Румунії, Фінляндії, Швейцарії), діяльності державного службовця та особи, що виконує функції державної адміністрації (КК Литви), публічної влади і безпеки держави (КК Молдови), державної влади та довіри до неї (КК Норвегії), поваги до законної влади державних службовців (КК Пакистану), діяльності державних установ та місцевого самоврядування (КК Польщі), законних повноважень державних службовців (КК Сінгапуру), органів республіки (КК Сербії), службових осіб (КК Угорщини), здійснення повноважень органами державної влади та службовою особою (КК Чехії), державних органів (КК Чорногорії).

Існують й інші назви розділів (глав) КК зарубіжних держав, пов'язані із к. пр. проти влади, зокрема «Напади на державних службовців та узурпація державних функцій» (КК Андорри), «Кримінальні правопорушення проти здійснення службових повноважень», «Кримінальні правопорушення, вчинені щодо представника влади» (КК

Естонії), «Заподіяння шкоди засадам влади та правосуддя», «Напад на поліцейських» (КК Ізраїлю), «Про напади на владу, її агентів і державних службовців, а також про опір і непокору» (КК Іспанії), «Злочини проти громадського порядку та миру» (КК Словенії). Як бачимо вони так чи інакше стосуються теж к. пр. проти держави та її представників.

Має місце і поєднання вказаних концепцій (йдеться про управління і владу) на рівні родового та видового об'єктів. Наприклад, розділ 4 КК Туреччини має назву «Правопорушення проти нації, держави та прикінцеві положення», а глава 1 «Правопорушення проти довіри та функціонування державного управління». Розділ XIII КК Гватемали називається «Про злочини проти державної адміністрації», а глава 1 цього розділу має назву «Злочини проти публічного управління, вчинені приватними особами».

Таким чином у кримінальному законодавстві зарубіжних держав термін «авторитет» практично не фігурує. Певної мірою ймовірно це можна пояснити тим фактом, що українське слово «авторитет» англійською перекладається як «authority». Натомість англійське слово «authority» може перекладатися по-різному і зокрема означати орган, повноваження, адміністрації, влада, управління, авторитет, орган влади, представник влади.

На підставі вищезазначеного певною мірою можна зрозуміти логіку вчених, які визначають родовий об'єкт к. пр., не як авторитет, а як порядок публічного управління.

В. І. Осадчий зазначає, що зважаючи на те, що злочини, вміщені в розділі XV Особливої частини КК 2001 року, вчиняються в сфері державного управління і, таким чином, спрямовані проти порядку управління, родовим об'єктом цих злочинів належить визнавати саме порядок управління [27, с. 32].

В.А. Клименко називає родовим об'єктом цих злочинів відносини між органами управління – з одного боку, і громадянами – з другого, які виникають у зв'язку зі здійсненням адміністративно-розпорядчих функцій в межах взаємних прав та обов'язків і забезпечують нормальну діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян при реалізації державного будівництва [33, с. 486].

Н. О. Гуторова та О. В. Зайцев родовим об'єктом цих к. пр. називають групу суспільних відносин, що виникають між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян і фізичними особами у зв'язку зі здійсненням адміністративно-розпорядчих функцій з метою захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також відносини при здійсненні журналістами законної професійної діяльності [34, с. 516].

Родовим об'єктом «Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу» (ст. 343 КК України) та «Втручання у діяльність державного діяча» (ст. 344 КК України) на переконання Є. М. Блажівського слід розуміти суспільні відносини з приводу забезпечення нормального функціонування органів державного управління [1, с. 100].

А. В. Бойко стверджує, що в системі суспільних відносин, що позиціонуються в якості родового об'єкту злочинів, передбачених у розділі XV Особливої частини КК України, виступає порядок управління, під яким розуміється сукупність (система) суспільних відносин, що формують та забезпечують регламентований законом порядок здійснення адміністративно-розпорядчих та організаційно-господарчих функцій органами державної влади, органами місцевого самоврядування та об'єднань громадян, їх працівниками, чим гарантується нормальне функціонування, статус та авторитет цих органів і працівників [32, с. 68–69].

А. В. Савченко, В. В. Кузнецов і О. Ф. Штанько схиляються до визнання як родового об'єкта злочинів досліджуваного розділу суспільних відносин у сфері державного

управління (порядок управління), складовою частиною (структурним елементом) яких є авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян [35, с. 504].

Родовим об'єктом наведеної групи злочинів, на думку Г. Є. Болдаря, є суспільні відносини, які забезпечують реалізацію передбачених законодавством форм впливу, підпорядкування, вимог, вказівок та розпоряджень органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян у межах їх повноважень [36, с. 300].

Термін «управління» означає дію за значенням управляти, а також адміністративну установу або відділ якоїсь установи, організації, що відає певною галуззю господарської, наукової, військової і т. ін. діяльності. Термін «управляти» має декілька значень: 1) виконувати, завершувати якусь роботу, справу; надавати кому-небудь належного вигляду, задовольняти його потреби; доводити до ладу що-небудь; 2) збирати; 3) обробляти. Управляти значить: 1) спрямовувати діяльність, роботу кого-, чого-небудь; бути на чолі когось, чогось; керувати; 2) користуючись кермом та іншими регулювальними пристроями, спрямовувати рух, хід, мати роботу чого-небудь [24].

Публічне управління складається з: 1) державного управління, де суб'єктом виступає держава в особі відповідних структур; 2) громадського управління, де суб'єктами є недержавні утворення [31, с. 22].

До слова та з позицій адміністративно-правової доктрини державне управління – це форма діяльності органів виконавчої влади, яка реалізується через застосування різноманітних засобів (адміністративних актів), спрямованих на приватних осіб, а також інших суб'єктів, які не перебувають із відповідним органом виконавчої влади у стані службового підпорядкування [37, с. 94].

В. О. Навроцький характеризує родовий об'єкт злочинів проти порядку управління зауважував, що під управлінням звичайно розуміють діяльність органів державної влади з проведення в життя вимог законів і підзаконних нормативних актів. Управлінська діяльність передбачає наявність владних відносин, потребує підпорядкованості, безумовного виконання підлеглими вказівок та розпоряджень органів управління [38, с. 574]. Вагомі твердження з цього приводу висловила І. І. Давидович, яка наголосила, що ця думка була висловлена науковцем у 2000 р., тобто за часів чинності КК 1960 р. Навіть тоді позиція В. О. Навроцького потребувала певного уточнення, враховуючи, що в окремих статтях глави IX Особливої частини того кодексу встановлювалась кримінальна відповідальність за посягання на членів громадських формувань з охорони громадського порядку, громадських працівників та громадян, які виконують громадський обов'язок. Тобто, треба було вести мову про управління як державне управління, принаймні, у вузькому його значенні та громадське управління. З появою у розділі XV Особливої частини КК 2001 р., насамперед, таких норм, як ст. 344, яка передбачає відповідальність за втручання у діяльність державного діяча, та ст. 346, у якій йдеться про заборону погрози або насильства щодо державного чи громадського діяча, стає неможливим для визначення родового об'єкту злочинів, передбачених у вказаному розділі, використовувати вузьке тлумачення управління лише як діяльності органів виконавчої влади [31, с. 24].

Як пише І. І. Давидович, за допомогою норм розділу XV Особливої частини КК законодавець охороняє як сукупність усіх видів діяльності держави (державне управління в широкому його розумінні), так і діяльність недержавних утворень або й діяльність окремих громадян, яка здійснюється з метою реалізації публічних (загальних) інтересів (громадське управління). Тому для визначення родового об'єкта злочинів, склади яких передбачені у вказаному розділі, вона пропонує розглядати так зване «публічне управління», тобто широкі за змістом поняття [31, с. 22]. На сьогодні

зазначена пропозиція видається найбільш оптимальною з огляду на природу кримінально-правових заборон, що містяться в розділі XV Особливої частини КК.

Висновки.

За результатами авторського опрацювання ознак родового об'єкта к. пр., що посягають на представників влади, можна запропонувати декілька висновків.

1. На сьогодні існує дві концепції родового об'єкта к.пр., відповідальність за вчинення яких встановлена розділом XV Особливої частини КК, – «порядок управління» і «авторитет». Прихильники обох проаналізованих концепцій відзначають, що при вчиненні цих посягань шкода завдається нормальній (управлінській) діяльності органів влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій.

2. Концепція розуміння родового об'єкта к.пр. як авторитету піддана критиці з огляду на такі обставини: 1) у результаті вчинення цих діянь шкода чи загроза її заподіяння стосуються не лише авторитету, але й іншої групи суспільних відносин (йдеться першочергово про ті відносини, які забезпечують порядок публічного управління); 2) авторитет є необхідною умовою або складовим елементом управлінської діяльності; 3) назва розділу XV Особливої частини КК не в повній мірі відображає специфіку родового об'єкта об'єднаних у ньому к. пр., оскільки не охоплює зміст окремих його норм; 4) у результаті вчинення цих діянь шкода чи загроза її заподіяння не завжди і не в першу чергу завдається авторитету відповідних суб'єктів (органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, журналістів); 5) більшість, передбачених розділом XV Особливої частини КК к. пр. посягають насамперед на встановлений порядок управління, на законну діяльність відповідних суб'єктів, а вже потім на їх авторитет. З огляду на зазначене найбільш оптимальною з огляду на природу кримінально-правових заборон, що містяться в розділі XV Особливої частини КК, є концепція родового об'єкта як порядку публічного управління.

3. У КК зарубіжних держав відповідальність за діяння, подібні вітчизняним к. пр. проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, міститься у різних розділах чи главах, які умовно можна поділити дві групи:

1) к. пр. проти управління (наприклад, КК Азербайджану, Білорусі, Бразилії, В'єтнаму, Вірменії, Грузії, Еквадору, Італії, Китаю, Латвії, Словаччини, Таджикистану, Туркменістану, Узбекистану, Франції);

2) к. пр. проти держави та її представників (наприклад, КК Андорри, Аргентини, Греції, Данії, Естонії, Ізраїлю, Іспанії, Ліхтенштейну, Литви, Мексики, Молдови, Норвегії, Пакистану, Польщі, Перу, Румунії, Сінгапуру, Сербії, Словенії, Угорщини, Фінляндії, Чехії, Чорногорії, Швейцарії).

Список використаних джерел:

1. Блажівський Є. М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2010. 234 с.
2. Вознюк А. А. Теоретичні та практичні проблеми кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них як посягання на громадську безпеку: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 652 с.
3. Андрушко П. П. Злочини проти виборчих прав громадян та їх права брати участь у референдумі: кримінально-правова характеристика: монографія. Київ : КНТ, 2007. 328 с.
4. Вознюк А. А. Кримінальне право України. Загальна частина: конспект лекцій / А. А. Вознюк; вступне слово д.ю.н., проф. О. О. Дудорова. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2016. 236 с.

5. Гавриш С. Б. Уголовно-правовая охрана природной среды Украины. Проблемы теории и развитие законодательства: монография. Харьков: Основа, 1994. 639 с.
6. Грищук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів, докторантів, наук.-пед. працівників юрид. фак. закл. вищ. освіти. Видання 2-ге, змінене та доповнене. Львів, 2019. 666 с.
7. Емельянов В. П. Понятие объекта преступления в уголовно-правовой науке. *Право і безпека*. 2002. № 4. С. 7–11.
8. Костенко О., Ландіна-Виговська А. Поняття об'єкта злочину: дискусію варто продовжити. *Право України*. 2008. № 4. С. 101–105.
9. Музика А. А., Лащук Є. В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. Київ: Паливода А. В., 2011. 192 с.
10. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві: монографія. Харків: Право, 2016. 256 с.
11. Фесенко Є. В. Цінності як об'єкт злочину. *Право України*. 1999. № 6. С. 75–77.
12. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2004. 362 с.
13. Готин А. Н. Об'єкт преступления в теории уголовного права. *Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України*. 2001. № 3. С. 39–58.
14. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / [Ю. В. Александров, В. І. Антипов, М. В. Володько, О. О. Дудоров та ін.] ; за ред. М. І. Мельника, В. А. Климента. 5-те вид., переробл. та доповн. Київ: Атіка, 2009. 408 с.
15. Кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. А. С. Беніцького, В. С. Гуславського, О. О. Дудорова, Б. Г. Розовського. Київ: Істина, 2011. 1112 с.
16. Трубников В. М. Новый взгляд на объект преступления. *Право і безпека*. 2002. № 1. С. 81–84.
17. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. В. О. Навроцького. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 712 с.
18. Чугунников И. И. Объект преступления в современной уголовно-правовой науке. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Т. 17. С. 314–347.
19. Колос С. Об'єкт злочину у науці кримінального права. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 196–199.
20. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваїте, 2014. 944 с.
21. Вознюк А. А., Грудзур О. М. Види кримінально-правової характеристики злочину. *Митна справа*. 2014. № 1 (91). Ч. 2, кн. 2. С. 63–67.
22. Вознюк А. А. Видовий об'єкт злочинів, передбачених ст. 255, 257, 258³, 260 Кримінального кодексу України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1 (13). С. 262–275.
23. Залялова І. М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Донецьк, 2006. 186 с.
24. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: Перун, 2009. 1736 с.
25. Тимошенко Н. О. Кримінально-правова характеристика підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збуту та використання: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Донецьк, 2009. 234 с.
26. Габуда А. С. Кримінально-правова характеристика складу опору особам, наділеним владними повноваженнями: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2012. 21 с.

27. Осадчий В. Проблеми кримінально-правового захисту правоохоронної діяльності: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 469 с.
28. Соловйова А.М. Примушування до виконання цивільно-правових зобов'язань: монографія. Київ: КНТ, 2007. 174 с.
29. Кримінальне право України. Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. П.С. Матишевського та ін. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 892 с.
30. Осадчий В. І. Об'єкт і система злочинів, передбачених розділом XV КК України. *Право України*. 2004. № 2. С. 96–99.
31. Давидович І. І. Кримінально-правова охорона представників влади і громадськості, які охороняють правопорядок: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 252 с.
32. Бойко А. В. Кримінальна відповідальність за погрозу або насильство щодо працівника правоохоронного органу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2013. 231 с.
33. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник / За ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ: Атика, 2008. 712 с.
34. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 768 с.
35. Сучасне кримінальне право України: Курс лекцій / А. В. Савченко, В. В. Кузнецов, О. Ф. Шанько. К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. 640 с.
36. Кримінальне право. Особлива частина: підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Луганськ: Елтон-2, 2012. Т. 1. 704 с.
37. Сквірський І. О. Новий погляд на зміст категорії «державне управління». *Право і суспільство*. 2013. № 2. С. 89–95.
38. Навроцький В. О. Кримінальне право України. Особлива частина: Курс лекцій. К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. 771 с.